

Natuurlijk Delfland
Postbus 133
2600 AC DELFT

NatuurlijkDelfland@knnv.nl
website: Delfland.knnv.nl
twitter: KNNVafdDelfland
facebook: KNNV-afdeling-Delfland
instagram: knnvafdelingdelfland
Youtube: [klik hier](#)

Nieuwsbrief 225 16 januari 2024

Natuurlijk Delfland

Natuurlijk Delfland staat voor samenleven met de natuur

Het werkgebied omvat de gemeenten Westland, Midden-Delfland, Delft, Rijswijk, Ypenburg-Leidschenveen (Den Haag), Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland.

Afdeling van de
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

VOORUITBLIK

Rubriek Lief en Leed

Leden die een geboorte meemaken, gaan trouwen, ziekenhuis opname, overledene in de directe kring. Stuur een bericht voor deze rubriek.

Jaarthema 2024: Schoner water

Soort van het seizoen **winter: kleine watersalamander**

Kijk in januari tot en met maart uit naar de kleine watersalamander, maak foto's en meld deze via natuurlijkDelfland@knnv.nl; vermeld plek waar je ze gezien hebt.

Wij publiceren deze in onze Nieuwsbrief. Je kan ze ook rechtstreeks bij waarneming.nl melden.

Het Soort van het seizoen is één van de activiteiten in ons jaarthema Schoner water.

Het insect van deze week: Ken je deze wants? Heb je hem al gezien? Je kan hem het hele jaar door vinden, als de zon even doorbreekt is hij er als de wantsen bij om die zonnestralen op te vangen.

20 januari, 10.00 – 12.30 uur, wilgenknoten Delft, Midden-Delfland, Rijswijk, Vlaardingen en Westland

Op de volgende plaatsen worden wilgen geknot: Delft, Midden-Delfland, Rijswijk, Vlaardingen en Westland, Heerlijk in de buitenlucht, de spieren gebruiken en gezamenlijk koffie drinken. Voor gereedschap, koffie, thee, koek en een heerlijke kop soep wordt gezorgd. Opgeven via natuurlijkDelfland@knnv.nl.

Na aanmelding wordt een bevestiging en een knotinstructie toegestuurd. Het is raadzaam stevige schoenen en nauwsluitende kleding te dragen. Bij regen gaan de activiteiten niet door.

Belangstellenden boven de 15 jaar zijn welkom die graag hun handen uit de mouwen steken. Vraag nadere informatie en een aanmeldingsformulier aan via natuurlijkDelfland@knnv.nl. Of bel Geert van Poelgeest, 06 –33 00 17 42. Knotwilgen zijn een sieraad voor het landschap, het zijn ook kleine natuurreservaatjes waar planten en dieren een leefplek hebben.

21 januari, 11.00 – 12.00, bomenwandeling, Middelweg, Delft

Het Team Bomen wandelt ter voorbereiding van het behoud van de bomen langs het dijkje Middelweg. Na afloop gaan we wat drinken.

Meld je aan via en je krijgt de verzamelplek bomen@delfland.knnv.nl

Tuintip

Denk er over na om klein fruit in je tuin te zetten: bessen, frambozen, kruisbessen

Sterrenhemel

donderdag 18 januari

04.53: Eerste Kwartier

19.53: De Maan staat 2,1° ten noorden van Jupiter (-2,5m), in het sterrenbeeld Ram. De dichtste nadering gebeurt om 19:53, in onze streken op 50° hoogte boven de zuidzuidwestelijke horizon en is dus goed te zien. De Maan is voor 57% verlicht.

vrijdag 19 januari

17.42: Alle manen oost van Jupiter Tussen 17:42 en 1:46 uur (20 januari) nemen we alle grote Jupitermanen ten oosten van de planeetschijf waar. Vanaf Jupiter gezien zijn dat Callisto, Io, Europa en Ganymedes. Jupiter staat in het zuidwesten op een hoogte van 39° boven de horizon. De Zon staat 42° onder de horizon en het is donker. Voor het waarnemen van de manen van Jupiter is een stabiele verrekijker voldoende.

zaterdag 20 januari

17.45: De Maan staat op slechts 1,6° ten zuidoosten van de Pleiaden, in het sterrenbeeld Stier.

22.47: De Maan bedekt 36 Tauri De Maan bedekt 36 Tauri, een ster met een helderheid van +5,5m in het sterrenbeeld Stier. Om 22:47 uur verdwijnt de ster achter de onverlichte rand van de Maan en om 23:53 komt deze weer tevoorschijn, nu aan de verlichte maanrand.

23.32: De Galileïsche maan Europa staat op 5,2" ten noorden van Ganymedes. Jupiter staat op een hoogte van 23° boven de westelijke horizon.

maandag 22 januari

17.46: Alle manen west van Jupiter Tussen 17:46 en 22:03 uur staan alle Galileïsche manen ten westen van Jupiter. In toenemende afstand van de planeet staan Io, Europa, Ganymedes en Callisto. Jupiter staat boven de zuidzuidwestelijke horizon, op een hoogte van 49° en de planeet is gemakkelijk te vinden. De Zon staat 25° onder de horizon en het is donker. Voor het waarnemen van de manen van Jupiter is een verrekijker op statief al genoeg.

Afdelingswinkel, verkoopadres van de KNNV Uitgeverij en de Jeugdbondsuitgeverij
Bij KNNV uitgaven ontvangen leden 10% korting, bestel via natuurlijkDelfland@knnv.nl

De wonderbaarlijke soortenrijkdom van een stadstuin, door Renze Borkent, prijs € 24,95

Wat gebeurt er als je op ontdekkingstocht gaat in eigen tuin? En de namen achterhaalt van alle vogels en vlinders, kevers en korstmossen, planten en paddenstoelen, wantsen en wespen, libellen, krekels, bijen en vliegen, kortom van alle soorten die je maar tegenkomt?

Renze Borkent ging op tuinsafari en ontdekte meer dan 1.200 soorten in een kleine stadstuin in Almere.

TERUGBLIK: Waarnemingen

Waarnemingen

Ook waarnemingen zonder foto's blijven welkom.

Wij gaan er vanuit dat je je waarneming zelf meldt via www.waarneming.nl

Nb. De afspraak in de vogelwereld is dat foto's met nesten en eieren niet worden gepubliceerd om ze niet te verstoren. We zullen dus alleen de waarneming in de Nieuwsbrief opnemen.

09/01, **elfenbankje**, duingebied De Banken, Monster, Aad van Uffelen

09/01, **grauwe gans**, duingebied De Banken, Monster, Aad van Uffelen

09/01, **knobbelzwaan**, duingebied De Banken, Monster, Aad van Uffelen

09/01, **kuifeend**, duingebied De Banken, Monster, Aad van Uffelen

09/01, aandacht voor de sublieme voet van de **waterhoen** is niet verkeerd, echt bijzonder, Aad van Uffelen

09/01, **sperwer** in onze tuin die een **spreeuw** opeet, Aad van Uffelen

09/01, **grote bonte specht** komt dagelijks snoepen, Aad van Uffelen

10/01, **hazelaarrondknopmijt**, Woudtse polder, Midden Delfland, Willemein

10/01, **meidoornknoppen**, Woudtse polder, Midden Delfland, Willemein

Bijzonder. Bij de sleedoorn komt eerst de bloem en daarna het blad.
De meidoorn bloeit daarna en komt met bloempjes met blad vrijwel tegelijk.
Deze knoppen zaten echter aan de meidoorn en ik zie geen blad.

10/01, schaatsbaan Schipluiden, Bruun van der Steuijt

10/01, en **meerkoeten** vinden onderdak op Abtswoude, Bruun van der Steuijt

13/01, **meerkoet** op het ijs, Bart Hendriks

Jos op pad, week 2-3, Jos van Koppen

In de hoop dat er wellicht nog iets te registreren zou zijn heb ik vanmiddag [14 januari] tijdens een droge periode bij 3 graden Celsius toch maar mijn pad afgelegd op het Van Weerden Poelmanpad.

Het was niet helemaal valse hoop !

Bij de afrit van de Brasserskade stond een **blauwe reiger** op wacht en wat verder kroop een **regenworm** op het asfalt. Die heb ik in het gras naast het pad gelegd. Een paar honderd meter verder was er nog een regenworm die wat minder bewoog, maar ook die is naast het pad gelegd door mij. Vreemd genoeg was er verder tot aan het ILSY-plantsoen geen regenworm meer te zien.

Blauwe reiger

regenworm 1

regenworm 2

In het bosje tussen het Van Weerden Poelmanpad en het ILSY-plantsoen trof ik een stuk voor mij onbekende **paddenstoel** aan. Die heb ik ook omgekeerd gefotografeerd. Verder twee vormen van **klimop** : tegen een boom en op de grond.

Paddenstoelrestant

en omgekeerd

klimop tegen boom

En op het ILSY-plantsoen zelf de naderende lente ? **Clematis in knop** en **stinkende gouwe** op diverse plekken aan de rand van de bestrating als begin van de nieuwe bloei, maar uiteraard nog niet bloeiend.

Klimop op de grond

clematis in de knop

stinkende gouwe

Terug lopend ontdekte ik ineens nog **twee kleuren molshopen** naast elkaar. Een zandhoop opgegraven op de ene. Voorbij het tramviaduct zag ik een koppeltje **waterhoentjes** verdwijnen in een 'rioolbuis' bij Hornbach en hoog bovenop een lantaarnpaal boven de A13 was een **aalscholver** zijn vleugels uit aan het slaan.

Verse molshopen

twee kleuren molshopen

waterhoentjes bij rioolbuis

aalscholver

Er lag op alle slootjes nog volop een laagje ijs. Dat was het weer ; het kan nooit kwaad om altijd je fototoestel mee te nemen, ook al verwacht je er niet veel van.

TERUGBLIK: Activiteiten

7 januari, Nieuwjaarsbijeenkomst

Een gelegenheid om elkaar het beste te wensen voor het komend jaar, even bij te praten met bekenden en nieuwe mensen te leren kennen binnen de organisatie. Geert nam als voorzitter van de vereniging nog even het woord. Er hebben zich drie nieuwe mensen opgegeven om deel te nemen aan het bestuur, zij werden met applaus verwelkomt. Geert vertelde dat hij nu toch eindelijk wilde aftreden als voorzitter, wel actief blijven bij Natuurlijk Delfland, maar met andere taken. Piet Makkes heeft aangegeven penningmeester

te willen worden, hij kon er vandaag niet bij zijn maar kreeg toch applaus voor zijn inzet. Verder hebben Ondine en Annemarieke aangegeven dat zij in het bestuur willen.

Daarna werden er certificaten uitgereikt aan de deelnemers van de cursus Natuur Totaal, opgezet door Natuurlijk Delfland om nieuwe leden te werven en mogelijk ook nieuwe bestuursleden. Die missie is geslaagd.

Anneke Luijten

Geert in actie, met groene pluim

nu eens de achterzijde van het bestuur

Er werd iets verteld over het thema van het komend jaar Schoner water. En de aanwezigen kwamen met veel ideeën. Het gaat in ieder geval een actief jaar worden. Er is zoveel te doen. Het huidige bestuur wordt ook nog even in het zonnetje gezet en kregen alle drie een pluim.

Het was een mooie en ook nog eens een droge dag

8 januari, Woudse tuin natuurlijk

De Woudse tuin krijgt langzamerhand zijn definitieve contouren: het team (Albert, Dimile, Mirjam, Ondine, Rob, Willemijn en Jos) met ondersteuning van Geert, heeft in 7 maanden toegewerkt naar een definitief ontwerp.

Overzicht Woudse Tuin

keverbank

Als rode draad en als basis is er gekozen voor een stuk natuur waar het voor vogels, insecten en bodemleven een aantrekkelijke plek is. Daarnaast vinden we het belangrijk dat de zichtlijnen op de polders zichtbaar blijven, dus geen hoge wallen en gewassen en tot slot willen we het stukje grond (3000 m2) toegankelijk maken voor het publiek door wandelpaden en zitplekken te creëren. Afgelopen weken zijn er door een loonbedrijf een keverbank, een plas-dras gebied en een bijenwal gemaakt. Aangezien de bovenlaag van klei is zal de bijenwal nog bedekt moeten worden met een grondsoort waar bijen makkelijk in kunnen nestelen.

bijenwal

plas-dras

Naast deze zichtbare werkzaamheden is er een lijst samengesteld met de planten en de struiken die geplant kunnen worden.

Op dit moment zijn er al roodbladige vlier-takjes in de grond gestoken en langs een slootkant een rij met wilgen.

Daarnaast worden er stekken gemaakt voor een vlechtheg van diverse struiken. De vlechtheg wordt aan de rand van het perceel aangebracht en zorgt er voor dat de wind wordt gebroken.

Jos van der Knaap

9 januari, 14.00 –16.00 uur, bestuursvergadering, Melarium

Draagvlak bij de eigen leden is belangrijk. We gaan daarom twee semi-gezelligheidsbijeenkomsten organiseren.

- Teamdag op 17 maart voor de coördinatoren van teams; er worden ook een of twee serieuze onderwerpen besproken; te denken valt aan meer samenwerking tussen teams
- Lentefeest op 26 mei voor de leden; er worden ook activiteiten uitgevoerd om te kijken wat er leeft onder de leden; te denken valt aan een aantal ontwerptafels waar men zijn visie kan geven op inrichting en onderhoud van terreinen en educatiemiddelen enz.

Een samenwerkingsovereenkomst Strand met de KNNV Den Haag besproken.

De projecten Meer bomen in Westland, Jaartheme 2024, Schoner water & Project Groene Strand 2024 zijn besproken en worden verder per email afgehandeld.

9 januari, 20.00 – 22.00, Team Educatie, Melarium

De nodige excursies zijn afgesproken.

10 januari, uilenballen pluizen, Melarium

We hebben de kennis die we hebben opgedaan bij Merijn verder uitgedragen aan Raymond, Anneke en Hans. Het gaat steeds beter om de onder en bovenkaken van de schedeltjes van woelmuizen te determineren. We hebben genoeg materiaal om deze winter door te komen.

Martin

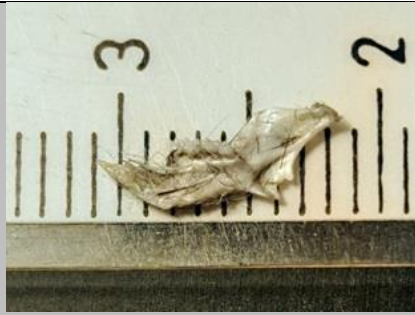
12 januari, Team Zoogdieren en uilenballen ransuil Pasgeld West

Afgelopen woensdag kreeg ik van Marijke Heijne het uitgeplozen materiaal van de 1e serie braakballen van **de amateurtuindersvereniging De Schoffel**. Eerder kreeg ik van Jolande Sluyter al een aantal ballen (2e serie). In totaal 19 ballen, waarvan ik er één niet heb uitgeplozen (bewaar ik nog even als referentie). Ik heb alle kaakjes gedetermineerd (dank aan Marijke voor de mooie tabellen + uitleg) en dit is het lijstje:

veldmuis: 14 ex., bosmuis: 3 ex., dwergmuis: 2 ex., rosse woelmuis: 1 ex.

Een exemplaar = een individu. De aantallen zijn gebaseerd op het hoogste aantal bovenkaakjes, linker onderkaak of rechter onderkaak per serie.

Bijzonder vind ik de dwergmuis; hierbij foto's van de kaakjes (2 rechter onderkaakjes, dus twee individuen). De dwergmuis is het kleinste Europese knaagdier: kleine kaakjes die niet erg opvallen tussen de haren van een geplozen braakbal
Raymond van der Ham

**13 januari, 10.00 – 12.30 uur, workshop
fruitbomen snoeien**

In één dag waren de 15 plaatsen bezet, in totaal hebben 70 personen zich aangemeld. Er zijn circa 10 bomen bekeken, bepraat en gesnoeid. De eigenaar van de boerderij Julia Visser, had voor koffie, thee, koeken, oliebolletjes en soep gezorgd. Na afloop waren de reacties zeer lovend, een ieder had het nodige geleerd. Dik Ludikhuizen en Geert traden op als docent.

13 januari, griendje van dichter Hubert Poot geknot

Met de vereende krachten van 21 mensen is het wilgengriend van boerendichter Hubert Poot geknot.

De knotploeg

in actie in het griendje

Het griend ligt op de kruising van de Tanthofkade en de Zuidkade. Hubert loopt hier als zesjarig jongetje in 1695 vanaf de boerderij van zijn ouders, de Elisabethhoeve op Abtsvoude 46: langs de Zuidkade via de Zouteveenseweg naar de school in Schipluiden. Heeft hij hier zijn inspiratie opgedaan voor zijn beroemdste gedicht Akkerleven?

"Malse weiden, dartel vee,
Nieuwe boter, zoete meê,
Klare bronnen, koele stromen,
Frisse luchten: overvloed
Maakt het buitenleven zoet."

Het griendje is er nog na 329 jaar (foto's van Frank Herfs en Huub van 't Hart).

14 januari, insecten inventarisatie Meerpad, Den Hoorn

Het Team Insecten is voor het eerst op pad geweest; het Woudse Bos is bezocht, het was bewolkt en dreigde steeds te gaan regenen.

Wij vonden:

een meeldauwlieveheersbeestje, slakkenaaskevers, keverlarven, groeftarszwartschild, een pop van een zweefvlieg (die wordt uitgekweekt), sporen van (grote iepen-) spintkever en houtwormen.

Diverse gallen gevonden van de gewone wilgenroosjesgalmug op wilg, hazelaarrondknopmijt op hazelaar, knikkergalwesp, knoppergalwesp, en de zeldzame ramshoorngalwesp op zomereik. Ook geleedpotigen: o.a. mospissenbedden, kleipissebedden, steenlopers en platruggen. Verder o.a. een buizerd, div. huisjesslakken, naaktslakken, paddenstoelen, wormen en sporen van muizen en mollen. Willemein Poot

Even die boomstam omdraaien

gangenstelsel van larven van de iepenspintkever

15/1, illegale bomenkap Hoogheemraadschap Thijsseweg stilgelegd

Natuurlijk Delfland kreeg een signaal dat er in het Thijssesbos langs de Thijsseweg op de TU Campus Zuid bomen werden gekapt over een strook van tien meter breed en enkele honderden meters lang. Zie foto's Huub van 't Hart. Coördinator Natuurbescherming Natuurlijk Delfland is gaan kijken en vroeg uitvoerder AHVrij om toelichting en om een kapvergunning. De voorman belde met de opzichter. Die belde met het kantoor en duidelijk werd dat er geen kapvergunning kon worden getoond. Daarop heeft Natuurlijk Delfland verzocht om het werk stil te leggen. Dat is gebeurd. De uitleg is dat de opdrachtgever Hoogheemraadschap van Delfland vond dat er een schouwstrook moest worden vrijgemaakt om de greppel langs het bos te gaan maaien. Dit is merkwaardig aangezien deze grondopslaglocatie hier al decennia ligt. Op de grondopslag is in die tientallen jaren een fraai jong bos ontstaan met hoge natuurwaarden. In een onderzoek van Koninklijke Haskoning DHV voor de TU Delft is onlangs nog eens vastgesteld dat dit jonge bos een biologische hot spot is op de TU Campus Zuid en van grote waarde in het plan van de TU om hier de biodiversiteit te versterken. Natuurlijk Delfland heeft de afdeling Handhaving van de gemeente gevraagd om proces verbaal op te maken en handhavend op te treden. Het gaat niet alleen om een overtreding van de gemeentelijke Bomenverordening. Ook het voorzorgsbeginsel van de Omgevingswet is overtreden. Afgezien nog van het goed gebruik om alvorens in een locatie en zeker in een locatie met voor iedereen zicht- en hoorbare hoge natuurwaarden ingrepen te plegen eerst een ecologisch quick scan-onderzoek naar de aanwezige natuurwaarden uit te voeren.

Illegaal kappen in het Thijsssebos

Illegaal kappen in het Thijsssebos

16/01, actie egelbord

Huub heeft van Ondine op onze Nieuwsjaarsreceptie een egelbord gekregen. Hij heeft deze in de Kwarteltuin opgehangen.

Als je niet langer op de hoogte gehouden wilt worden stuur een email aan: nieuwsbrief.delfland-request@knnv.nl?subject=unsubscribe
Verstuur een lege email, zonder daar iets aan te veranderen.

De Nieuwsbrief wordt gemaakt door de volgende personen

Ted Kruithof, verwerken van de inzendingen
Anna Kreffer, Soort van het Seizoen
Geert van Poelgeest, eindredactie en versturen
En vele personen die in de bijdragen staan.
Het redactieadres is natuurlijkdelfland@knnv.nl zie ook het briefhoofd.

TIPS

VNG-website groenste gemeente van Nederland

Geweldig bruikbare data op de VNG-site [klik hier](#), door de naam van je gemeente in te geven kun je per wijk de *percentages* op een kaartje zien van het groen, het openbaar groen, de private tuinen en de *oppervlakte* aan bomen vergeleken met het gemiddelde in Nederland. Dat geldt ook voor de luchtkwaliteit (ug/m3 voor stikstofdioxide en fijn stof PM10) en de hittestress (combinatie leeftijd 75+ en hitte) en het huishoudelijk en grof afval (kg per inwoner).

Gemeente Westland staat op de een na laatste plaats als groene gemeente. Daar loopt overigens in nauwe samenwerking tussen wethouder Ferwerda en de natuurorganisaties een programma om hier snel iets aan te veranderen.

Vakblad Natuur Bos Landschap is hét Nederlandstalige vakblad op het gebied van natuur, bos en landschap.

[Klik hier](#)

Vroeger ruimden de kaboutertjes voor je op, maar nu.....

[Klik hier](#)

Bijvoeren op een schone manier

[Klik hier](#)

Maak een mereltuin

[Klik hier](#)

Melarium ons clubhuis

Het Melarium, natuurhuis voor natuur, bijen en kunst; een plek waar je natuur, rust, ruimte en inspiratie vindt. Er zijn twee gebruikers Natuurlijk Delfland (1ste verdieping) en de Imkervereniging Delft (begane grond). Het Melarium is te bereiken via de Thijsseweg 11 in Delft. Hier aan het einde van de Thijsseweg staat het straatnaambord Melariumpad (fiets/voetpad). Na 10 minuten lopen of 3 minuten fietsen zie je het Melarium.

Gebruik bij navigatie, Symbiobrug, Thijsseweg, Delft.

Voor verhuur voor groepen tot tien deelnemers neem contact op met de beheerder van het Melarium, 06 - 13 07 07 14, natuurlijkdelfland@knnv.nl.

[Klik hier voor meer informatie](#)

Kijk voor de activiteiten in het hele kwartaal op onze site

Want het programma wordt regelmatig aangevuld.

[Klik hier](#)

Natuurlijk Delfland is een actieve natuurvereniging.
Geef onze club draagvlak met je lidmaatschap.

[INSCHRIJFFORMULIER](#)

Delen mag

We vinden het fijn als je deze nieuwsbrief deelt met vrienden en bekenden die geïnteresseerd zijn in thema's als natuurstudie, natuureducatie en natuurbescherming in Delfland.